

מראי מקומות - חגיגה

י.

א. ור' יוחנן אמר אפי' מש"ס לש"ס

פרש"י, מש"ס ירושלמי לש"ס בבלי, וכן פי' בתוס'. וכ' דגם שייך לפרש איפכא, והכי פירושו, שפירש מזה ועדיין לא הבין בזה, שמתוך כך לא יעלה בידו הלכה ברורה. וע"ע בתוס' רי"ד שכ' "ונראה לי איפכא מסתברא, דאדרבה, תלמוד בבלי מבאר יותר, וזה האדם, כדי להקל מעליו, הניח תלמוד בבלי ומתעסק בתלמוד ירושלמי".

ב. תניא, ר"א אומר יש להם על מה שיסמוכו

ומה דתנן במתני' שיש להם על מה שיסמוכו, פי' המהרש"א דלמסקנא יוצא דלכולהו אית להו פירכא, וא"כ שפיר תנינן דאין להם על מה שיסמוכו. ואף דהא דשמואל אין לה פירכא, כיון דלאו מגופי' דקרא נלמד, אלא מדיוקא, זה נקרא שאין להם על מה שיסמוכו.

ג. ואחת הפלאה להיתר

ע' בהערות להגרי"ש שהביא משו"ת מהרי"ט (א', י"ט) שהביא מאביו המבי"ט שכ' דלענין התרת נדרים, רק היכא דצריך התרה מטעם חרטה אמרי' דבעי היתר חכם מדאורייתא, אבל היכא דהוי כטעות מעיקרא, דאמר לא ע"י כן נדר, מן התורה אי"צ כלל היתר חכם, דהא חשיב נדרי טעות, ורק מדרבנן צריך היתר חכם. והמהרי"ט עצמו חולק על אביו בזה, וס"ל דשפיר צריך היתר חכם, דכל הפתח נולד אח"כ (ואין כוונתו לנולד ממש, דזה תלוי במח' תנאים, אלא ודאי כוונתו דהוי כעין נולד), ולכן לזה צריך חידוש דהיתר חכם [וע"ש מש"כ דבאמת יש איזה ציורים דבאמת הוי טעות מעיקרא ואי"צ היתר חכם]. והעיר הגרי"ש מדברי רש"י כאן, דכ' הא דהפלאה להיתר היינו שאומר דלדעת כן נדרתי ולדעת כן לא נדרתי, ומשמע דבברי המהרי"ט, דאף בהיתר כזה צריך חכם מן התורה, וכן מרש"י לענין נשבעתי באפי. ואף דברש"י אהא דאחרים מוחלין לו משמע דבחרטה משתעי, ודרשה זו קיימא למסקנא, מ"מ לא נראה מהגמ' שיש מח' לדינא בין הדרשות, ואם פתח הוי מדאורייתא לא' מן הדרשות, מסתמא הוי מדאורייתא לכולן.

ד. אשר נשבעתי באפי, באפי נשבעתי וחזרתי בי

ע' בתוס' בב"ב (עד. ד"ה ועכשיו), דדייק מהכא דהקב"ה יכול להתיר לעצמו, והק' דהא אין הדין כן, הרי חכם אינו יכול להתיר לעצמו, והניח בקו'. וכ' המהרש"א כאן דאין כוונת הגמ' אלא לומר דהקב"ה חזר בו, אבל אה"נ, ההתרה צריכה להיות ע"י אחרים. וע' בשער המלך (שבועות ג, ה) שהביא קו' תוס' הנ"ל, וכ' דאולי מה דאמרי' שאין חכם יכול להפר לעצמו, הוא דוקא לשמואל, דיליף המקור דהתרת נדרים מהא דאחרים מוחלין לו, אבל לפי ר' יהושע, דס"ל דהמקור הוא מאשר נשבעתי באפי, אפשר דאה"נ, אין שום מקור לומר שאין החכם יכול להתיר לעצמו.

ה. מנין שנשבעין לקיים את המצוה, וכו'

נח' הראשונים בגדר שבועה זו, שי' הר"ן בנדרים (ח). היא דשבועה זו חלה לענין כל יחל, וע' בגליון הש"ס שם שהביא מהרמב"ן עה"ת דס"ל דאין שבועה זו חלה כלל, וכן דיין הטורי אבן (אבני שהם) מדברי הרא"ש שם, וע' גם בתוס' שם. ולפי"ז, הביאור הוא דאדם מזוז נפשו ע"י המעשה שבועה שלו, ואינו עובר משום הוצאת שם שמים לבטלה, אבל אין השבועה חלה באמת.

ו. לאפוקי מדשמואל, דאמר שמואל

גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו

כ' תוס' דגם שמואל מודה דבקדשים גמר בלבו מהני, ואי"צ להוציא בשפתיו. והק' הטורי אבן (אבני שהם), הא אי' בפסחים (סג.) דמתכוין לומר עולה ואמר שלמים, לא חל כלל, עד שיהא פיו ולבו שוין, וק', דל מהכא דיבורו, תיפוק לי' שחל מכח מחשבתו גרידא. וכ' הטו"א דמבואר בשבועות דאפי' על הצד דשבועה בלב מהני, היכא דגמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא, לאו כלום הוא, וא"כ י"ל דה"ה לגבי קדשים, דכיון דגמר בלבו לומר עולה, ואמר שלמים, לאו כלום הוא (וביאר) האחרונים שיש ב' אופנים להחיל קדושה, או במחשבה או בדבור, וכיון שהוא רוצה לעשותה בדיבור, א"א לחול ע"י מחשבתו).